

بایدها و نبایدهای پرندنگری

در هر حرفه یا فعالیتی اصولی حاکم است که بر اساس در نظر گرفتن منفعت عمومی طراحی شده است. گاهی این اصول به صورت قانون پیاده‌سازی می‌شود و عدم رعایت آن، حقوقی را برای طرف‌مقابل ایجاد می‌کند. در برخی مواقع نیز این اصول از ماهیت قانونی کمتری برخوردار است و بر اساس خودآگاهی و درایت انسان‌ها تنظیم می‌شود تا با رعایت آن، منافع همگان حفظ شود که از آنها به عنوان اصول اخلاقی یاد می‌شود.

امروزه در دنیای حرفه‌ای، اصول اخلاقی جایگاه پویاتری پیدا کرده و به نظر می‌رسد «رفتار حرفه‌ای» در مقایسه با «الزامات قانونی» بزرگترین ضمانت اجرای آن خواهد بود. از این رو در «پرندنگری» نیز اصولی اخلاقی حاکم است که از آنها به‌عنوان «بایدها و نبایدهای پرندنگری» یاد می‌کنیم. رعایت این بایدها و نبایدها، برای حفاظت از تنوع زیستی در کنار انجام یک فعالیت تفریحی با اعمال کمترین اثر خارجی بر محیط پیرامونی از اهمیت بالایی برخوردار است. از این رو مجموعه‌ای از مهمترین اصول اخلاقی پرندنگری را در قالب ۸ زیربخش برای ارتقای رفتار حرفه‌ای پرندنگری در کشور مورد توجه قرار می‌دهیم.

۱. اصول کلی

- مهمترین مساله در پرندنگری لذت بردن از انجام یک فعالیت تفریحی است. از این رو نگران دیدن گونه‌های نادر یا بیشتر از قبل نباشید. هدف از پرندنگری و عکاسی از آنها در طبیعت، نه تنها کسب اطلاعات، بلکه تفریح هم هست.
- برای کاهش استرس پرندگان و استفاده هر چه بیشتر از اوقات پرندنگری، سکوت را رعایت کنید.
- سکوت شما بهترین پاداش در پرندنگری که رکورد گونه‌های موجود در اطرافتان است را به شما اهدا می‌کند.
- حتی الامکان کم و با صدای آرام صحبت کنید و تلفن همراه خود را در طول پرندنگری خاموش نگه دارید. هر چند ضروری است همیشه تلفن همراهتان را با خود حمل کنید.

- به آهستگی و پیوستگی حرکت کنید و از حرکت تند و گه‌گاه اجتناب کنید. حتی در قدم برداشتن خود سعی کنید آهسته حرکت کنید. هنگامیکه قدم‌های آهسته بر می‌دارید، بهتر می‌توانید صدای پرندگان را بشنوید.
- صبور باشید و برای پرندنگری وقت بگذارید زیرا پرندگان به حضور شما خیلی حساس هستند و شانس دیدن آنها زمان زیادی می‌برد.
- دیگران را از برنامه‌های خود مطلع کنید تا در صورت بروز مشکل برای شما، امکان امدادسانی موجود باشد.
- همواره برای پرندنگری در محیط‌های کوهستانی، دستگاه جی‌پی‌اس و قطب‌نما به همراه داشته باشد.
- همیشه همراه با گروه حرکت کنید و از پرسه زدن در اطراف و دور از گروه بپرهیزید.
- در فعالیت‌های پرندنگری گروهی، نظر سرپرست همواره باید مورد احترام اعضای گروه قرار گیرد.
- تعداد نفرات گروه پرندنگری خود را به اندازه‌ای در نظر بگیرید که در زیستگاه مورد بازدید، برای دیگران و حتی برای پرندگان مزاحمت ایجاد نشود.
- بهترین رکوردها و عکس‌های گرفته‌شده خود از پرندگان را با دیگر پرندنگرها به اشتراک بگذارید.

۲. اخلاق و احترام به دیگران

- به‌عنوان یک پرندنگر همواره با اخلاق و مودب باشید و در معاشرت با دیگران حسن نیت نشان دهید.
- همیشه پرندنگر باید به نحوی رفتار کند که در انظار عموم، پرندنگری را به عنوان تفریح مناسب و سالم جلوه دهد.
- سعی کنید هنگام پرندنگری، در فعالیت سایر پرندنگرها و یا پرندگانی که دیگران در حال تماشای آنها هستند، اخلال ایجاد نکنید.
- بسیاری از مردم از فعالیت‌های خارج منزل لذت می‌برند. به این مساله توجه کنید که هنگام پرندنگری با فعالیت‌های آنها تداخل پیدا نکنید.

۳. پرندنگری مسولانه

- کمترین تغییر را در ساختار محیط به وجود آورید و یادتان باشد طبیعت‌گردی مسولانه در صورتی تحقق می‌یابد که در طبیعت هیچ اثری جز رد پا از خود بر جای نگذارید و چیزی جز عکس و خاطره همراه نبرید و به جامعه محلی کمک کنید.
- در خصوص رد پا هم یادتان باشد در صورت امکان از مسیرهای موجود و پاکوب استفاده کنید.
- در طبیعت‌گردی به جامعه محلی احترام بگذارید. نوع پوشش، گفتار و رفتار شما نباید برای آنها و در مقایسه با باورهای آنها غیرمتعارف تلقی شود.
- کمک به جامعه محلی از طریق کرایه محل اقامت، استفاده از راهنمای محلی، تهیه مواد غذایی و محصولات صنایع دستی آنها می‌تواند تحقق یابد.
- مراقب باشید در پرندنگری و طبیعت‌گردی به قوانین مالکیت شخصی افراد احترام گذاشته و بدون اجازه به املاک خصوصی و حریم شخصی آنها وارد نشوید.
- از نهادها و اشخاصی که در فراهم آوردن شرایط مناسب پرندنگری برای شما فعالیت می‌کنند، حتماً قدردانی کنید.

۴. رانندگی و استفاده از وسایل نقلیه

- با احتیاط رانندگی کنید. به قوانین، مقررات و قواعد ناظر بر نحوه استفاده از جاده‌ها و مکان‌های عمومی احترام بگذارید.
- هیچگاه برای دیدن پرندگان، وسیله نقلیه خود را در مسیر رفت و آمد پارک نکنید. همیشه برای دیدن و رکورد پرندگان، چه برای زمانی کوتاه یا طولانی، وسیله نقلیه خود را به شانه جاده منتقل کنید. در صورت عدم وجود شانه راه، هرگز توقف نکنید.
- وسیله نقلیه خود را صرفاً در مکان‌های مناسب و به نحوی پارک کنید که فضای لازم در اختیار دیگران نیز قرار گیرد.
- از آنجا که استفاده از وسایل نقلیه عمومی و یا به اشتراک گذاشتن وسیله نقلیه شخصی در کاهش هزینه‌های سفر و حفاظت از محیط زیست کمک کننده است، این مساله را در برنامه‌های پرندنگری خود مورد توجه قرار دهید.
- هر زمان و مکانی که برایتان مقدور بود، دیگر پرندنگرها را به ماشین خود دعوت کنید. یکی از راه‌های بسیار تاثیرگذار و مفید برای شناختن دیگر پرندنگرها، تعریف و شنیدن داستان‌های پرندنگری، و یادگیری مهارت‌های پرندنگری و عکاسی آنها است.

۵. پوشش در پرندنگری

- برای فعالیت‌های پرندنگری که در طبیعت و فضای آزاد انجام می‌شود، پوشاک و کفش مناسب بپوشید.
- در پیاده‌روی‌های طولانی‌مدت برنامه‌های پرندنگری، آبرسانی لازم به بدن خود را فراموش نکنید.
- در مناطق شکار ممنوع و حفاظت شده، با محیط پیرامون خود هماهنگ شوید و پوشاک هم‌رنگ با طبیعت بپوشید.
- در صورت پرندنگری در فصول شکار و مناطق شکار آزاد، لباس روشن و غیر استتار بپوشید.

۶. آگاهی نسبت به پرندگان

- برای جلب پرندگان از پخش صدای آنها استفاده نکنید یا در صورت اجبار به این کار، بسیار به ندرت و با آگاهی از جوانب آن و با مشورت کارشناسان پرندنگری یا پرندشناسی این کار را انجام دهید. در حقیقت انجام این کار به صورت غیر اصولی ممکن است حتی منجر به ترک قلمرو توسط پرند شود.
- استفاده از پوینترهای لیزری آرامش پرندگان را برهم خواهد زد. از استفاده از آنها در زیست‌گاه پرندگان اجتناب شود.
- برای طبیعت‌گردی در شب، از به کار بردن ابزارهایی مثل نور افکن یا چراغ‌های پیشانی با پراکنش نور بالا اجتناب نمایید. این نور منجر به آزار پرندگان شب‌فعال می‌شود.
- اگر با نزدیک شدن به پرندگان آنها را در حالت اضطراب‌دهنده و ایستاده‌ای یافتید، بدانید که دیگر باید توقف کنید تا اجازه دهید آنها به وضعیت قبلی و آرامش خود بازگردند.
- بیش از حد به قلمرو پرندگان نزدیک نشوید. این مساله به ویژه در فصول زادآوری و با توجه به ترسی که پرندگان از انسان دارند موجب استرس و آزار آنها می‌شود. یادتان باشد که شما به قلمرو و محیط زندگی آنها وارد شده‌اید و نباید آرامش و امنیت آنها را برهم بزنید.
- در فصل زادآوری (بهار) هرگز به لانه پرندگان نزدیک نشوید و اگر بر حسب اتفاق به آن نزدیک شدید، بدون لمس لانه از آن دور شوید زیرا امنیت لانه برهم خواهد خورد و احتمال دارد پرند به لانه خود باز نگردد و جوجه‌ها گرسنه بمانند. حتی حیوانات وحشی نظیر روباه ممکن است بوی شما را دنبال کرده و به لانه پرندگان برسند.
- اکیداً توصیه می‌شود در فصول غیر زادآوری نیز به لانه پرندگان دست نزنید. با اینکه لانه محل دایمی برای زیست پرند نیست، اما برخی پرندگان ممکن است در صورت برهم نخوردن امنیت لانه، در فصل زادآوری بعدی نیز به لانه قبلی خود

بازگردند و آن را احیا کنند. همچنین برخی پرندگان در طول سال چندین بار جفت‌گیری می‌کنند، بنابراین ممکن است در لانه‌ای که در فصل غیر زادآوری عمومی (بهار) به آن نزدیک می‌شوید، پرنده‌ای تخمگذاری کرده باشد.

➤ پرندگان مهاجر ممکن است خسته و یا گرسنه باشند، از این رو سعی کنید با نزدیک نشدن به آنها در استراحت و یا غذاخوردن این پرندگان اخلالی به وجود نیاورید.

➤ غذا دادن به پرندگان در فرهنگ ما عملی پسندیده محسوب می‌شود اما از نظر ملاحظات زیست محیطی به طور کلی قابل دآوری نیست. در برخی موارد، تغذیه بلندمدت یک پرنده باعث تغییر رفتار غذایی و احتمالاً وابستگی غیرمعارف او به انسان می‌شود. از این رو در برنامه‌های پرنده‌نگری، غذای خود را فقط با دیگر انسان‌ها سهیم شوید و از گذاشتن باقیمانده غذا برای پرندگان اجتناب کنید.

➤ در طبیعت ممکن است جوجه‌هایی را ببینید که به هر دلیلی از لانه بیرون افتاده‌اند. در این گونه مواقع سعی نکنید پرنده را به لانه برگردانید. این اتفاق جزئی از طبیعت است.

➤ اگر پرنده یا حیوان بی جانی را در محیط‌های طبیعی دیدید، ترجیحاً به آن دست نزنید. آن لاشه جزئی از چرخه غذایی آن منطقه به حساب می‌آید.

➤ اگر پرنده‌ای را دیدید که نشانی مصنوعی شبیه حلقه در پا داشت، سعی کنید اطلاعات آن را با دوربین ثبت و به سازمان محیط زیست شهر اطلاع دهید. این اطلاعات برای دانشمندان و پژوهشگران در این حوزه بسیار با ارزش است.

۷. عکاسی در پرنده‌نگری

➤ در استفاده از دوربین‌های چشمی، تلسکوپ و دوربین‌های عکاسی در محل‌های مسکونی مراقب باشید و توجه کنید در افق دوربین شما حریم خصوصی وجود نداشته باشد.

➤ با کیش کردن و پراندن پرندگان برای عکاسی در حالت پرواز، برای آنها ایجاد مزاحمت نکنید.

➤ هنگام عکاسی از پرندگان، از استفاده از فلش اجتناب کنید.

➤ به عکس‌العمل پرندگان در عکاسی از آنها توجه کنید و در صورت مضطرب شدن پرنده، از این کار دست بکشید.

۸. حفاظت از پرندگان و محیط زیست آنها

➤ اگر گونه‌های خاص و در معرض انقراض را می‌شناسید، پس از مشاهده آنها در طبیعت، از اطلاع آن به عموم بپرهیزید و حتماً به سازمان‌ها و نهادهای حمایتی مانند سازمان محیط زیست اطلاع دهید.

- به علائق مردم محلی قبل از انتشار خبر مشاهده پرندگان نادر و مکان زیست آنها توجه کنید.
- از گونه‌های مهم پرندگان و به‌خصوص گونه‌های در معرض خطر، حمایت کنید.
- به‌عنوان پرنده‌نگر مسئول هستید به رفاه آینده پرندگان و حفظ و حراست محیط زیست آنها کمک کنید.
- در سفرهای پرنده‌نگری و طبیعت‌گردی خود، نشان یا تلفنی از سازمان محیط زیست یا نهادهای حفاظتی ذی‌ربط همراه داشته باشید و اگر در طبیعت با شکارچیان غیر مجاز یا محیط تله‌گذاری برخورد نمودید، حتماً به مراجع مربوطه اطلاع دهید.
- برای ورود به مناطق حفاظت‌شده چهار گانه، از سازمان محیط زیست مجوز بگیرید.
- از آلوده کردن محیط، آب و زیستگاه پرندگان اجتناب کنید.
- زباله‌های تر و تجزیه‌شدنی خود را به بهترین شکل ممکن دفع نموده و زباله‌های قابل بازیافت را حتماً به شهر خود بازگردانید، زیرا در روستاهای نزدیک زیستگاه پرندگان امکان بازیافت زباله موجود نمی‌باشد.
- با شکستن شاخه‌ها و لگدمال کردن پوشش گیاهی، محیط زیست را تخریب نکنید. زیستگاه پرندگان را در همان وضعیت موجود یا وضعیتی بهتر ترک کنید. در این زمینه می‌توانید هنگام بازگشت مقداری از زباله‌های خشک موجود در زیستگاه جمع‌آوری کنید.
- از به همراه بردن حیوانات اهلی و خانگی به زیستگاه‌های پرندگان خودداری نمایید.
- از رها کردن پرندگان و حیوانات خانگی اهلی یا وحشی (مثل سنجاب و ...) در محیط‌های طبیعی به شدت اجتناب کنید زیرا یک گونه ممکن است برای گونه‌ای دیگر آفت محسوب شود!

۱. به‌طور مثال، سنجاب ایرانی متعلق به زیستگاه جنگل‌های زاگرس از زیستگاه خود بوده‌شده و در شهری مانند تهران به‌عنوان حیوان خانگی به فروش می‌رود. از آنجاکه این حیوان اهلی نمی‌شود و نگهداری آن دشوار است، عموماً در محل‌هایی مثل پارک‌ها و فضاهای غیر زیستگاه‌رهای شود. از این رو به دلیل عدم وجود بلوط در محیط جدید، این سنجاب از تخم پرندگان تغذیه می‌کند و منجر به تخریب محیط زیست بر اثر ناآگاهی می‌شود.